

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Første Brev til en højvelbaaren Herre. 1728

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 160. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252801581104/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

DET FØRSTE BREV

i Byen beskæftiger man sig kun med Handel og giver Pøkker i lærde Sager, saa der er ikke videre morsomt at være for en Videnskabsdyrker. Jeg besøgte dog to Gange den berømte Jean Leclerc. Han var nok gammel og graa, men hverken svækket paa Sjæl eller Legeme. Den ene Gang blev vi laast inde af en Tjenestepige; og jeg maa sige at jeg aldrig har været saa glad for at blive indespærret. For mens vi ventede paa at Pigen skulde komme tilbage og laase Døren op, talte vi lærd sammen. Denne høj-lærde Mands Navn var ikke engang kendt i det Kvarter han boede i; og det ærgrede mig, for hvis man spørger efter Vekselerer Jacob, Vaskeriejer Cornelis, Jøden Efraim, Skipper Adrian og andre prominente Personer, ja selv efter dem som

staar bag Disk
og sælger Fisk,

saa faar man dem straks udpeget.

Da jeg endelig fik det Brev som jeg havde ventet saa længe paa i Amsterdam rejste jeg til Hamborg gennem Østfrisen. Paa denne Rejse hørte jeg meget om de Uroligheder der dengang plagede Frisen, især Byen Leer; men jeg vidste af Erfaring hvor meget Rygtet plejer at overdrive, saa jeg fortsatte tryk og rolig min Rejse. Ved Middagstid kom jeg til Leer, som stod paa den anden Ende paa Grund af Krigen. Jeg saa Soldater marchere frem i Slagorden, Kanoner opstillet paa Torvet, bevæbnede Borgere der styrtede rundt i Byen, krigsgale og blodtørstige Bønder i fuldt Harnisk, udrustede med Pigkæppe og andre ukendte, barbariske og tilfældige Vaaben. Jeg syntes det vilde være dumt at blive længere i en saa forstyrret By, saa jeg lejede straks en Vogn, spiste en Smule Mad og rejste min Vej.

For at gøre dette mere forstaaeligt bliver det nødvendigt at gaa lidt tilbage i Tiden og se hvad der var Oprindelsen til alt dette. De husker nok at den frisiske Hertugs Gehejmeraad Brenneysen for nogle Aar siden udgav en

Frieslands Historie i to Bind. Han paaviser heri at Stænderne i Friesland har svækket Fyrsternes Rettigheder, og at dette er sket paa Trods af Keiserens Dekreter, som Brenneysen omhyggeligt gennemgaar og udlægger til Fyrstens Fordel. Derfor mente Stænderne at det var ham der havde været den Gnist der fik Krudttønden til at ryge i Luften. Der er mange der undrer sig over at ingen har prøvet paa at gendrive dette Værk. Det siges ganske vist at der er en hollandsk Videnskabsmand der har paataget sig dette Arbejde og har tilbudt Stænderne en Fremstilling af Forholdet som staar i diametral Modsætning til Brenneysens, men at han har holdt det tilbage fordi man ikke har kunnet blive enige om Betalingen. Hvordan det nu er eller ikke er, saa er der til Dato ikke kommet nogen Gendrivelse af Bogen. Hvad der er Grunden til dette, om det er de øvrige frisiske Juristers Uvidenhed eller Mangel paa Tiltro til hele Foretagendet, det skal jeg ikke bestemt kunne sige. Efter nogle Aars Debat og gensidig Mistillid gik det saa vidt at den gamle Stænderforsamling i Emden blev opløst og en ny blev stiftet i Aurich. Friserne raabte op om at nu var det sket med deres Frihed, og saa greb de til Vaaben. De der staar paa Hertugens Side siger at Fyrsten ikke tilsigter andet end at Stændernes Administratorer skal aflægge Regnskab for Statens Penge. Paa den anden Side hævder de der holder med Stænderne at det er et Paaskud som Brenneysen bruger til at gennemføre den Paladsrevolution han længe har gaaet svanger med; og for at sætte Sindene endnu mere i Oprør bildte de Folk ind at det ogsaa var sket med den reformerte Kirke i Friesland, hvis man ikke tog Mod til sig og satte en Stopper for disse Intriger. Oprørscenteret var længe Emden, og snart efter Leer, hvor der Aaret før havde været haarde Kampe med Tab af Menneskeliv. Nu havde imidlertid Hertugen af Friesland afsendt nogle Tropper med Ordre til at besætte et Sted i Nærheden af Leer. Det vilde Leerboerne ikke finde sig i, saa de udskrev Borgere og Bønder og rykkede ud af Byen med Vaaben i Haand for

DET FØRSTE BREV

at jage Tropperne væk. De stod netop klar til Afmarch da jeg kom ind i Byen.

Jeg lejede som sagt en Vogn og drog af straks efter Frokost. Paa hele Turen var det ikke til at komme frem for bevæbnede Bønder, der stimlede sammen om Vognen og undrede sig over at jeg turde køre lige igennem de militære Formationer. Men jeg havde jo kongeligt Pas, saa jeg regnede ikke Faren for noget, men fortsatte roligt min Rejse. Men da jeg var kommet hen i Nærheden af Nortmoor, hvor begge Hære stod opmarcheret, turde Kusken ikke køre videre. Han saa nemlig nogle saarede Bønder blive transporteret ind til Byen. Jeg hørte senere at det slet ikke var Fjenden, men deres egne Medborgere der ved Uforsigtighed havde saaret dem. Mens vi holdt der og kløede os i Hovedet og ikke vidste hvad vi skulde gøre, begyndte hele Ständerhæren at trække sig tilbage til Byen. Man skulde have troet de var paa Flugt, hvis der havde været en Fjende efter dem. Borger- og Bondesoldaterne var bange for at blive til Grin, saa de hævdede at de havde maattet trække sig tilbage fordi de ikke havde Kanoner, hvad Hertugens Tropper havde. Jeg tror nu snarere at de havde mistet Kamplysten da deres Kæfert var dunstet af, for de havde været godt lakket til af Brændevin da de drog i Felten. Jeg fulgte med Strømmen og traf en Oberst ved Navn Andri. Han spurgte mig hvad jeg hed, hvor jeg kom fra og hvor jeg skulde hen, og raadede mig saa til at opgive Rejsen. Denne Andri var Søn af en Borgmester i Emden; han var et udmærket og højt kultiveret Menneske, og Borgerne i Leer beundrede ham lige saa meget som Romerne i sin Tid havde beundret Junius Brutus, da de kæmpede for deres Frihed.

Da jeg var kommet tilbage til Byen kom jeg op at skændes med Vognmanden, som forlangte fuld Betaling for Køreturen. Jeg hævdede, at Formlen *do ut facias* vedrørende Lejemaal ikke kom til Anvendelse her, og at han ikke i Kraft af Kontrakten havde noget til gode, da han ikke selv var i Stand til at yde mig den lovede Tjeneste.